

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Trst, četrtek, 14. junija 1945 - Lelo I. štev. 28
Uredništvo in uprava, Piazza Carlo Goldoni št. 1-I
Telefon št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo. Cena 2.- liri

Ob odhodu beseda o bratstvu

Neizmerno teško je bilo nam primorskim Slovincem, ko je morala naša armada osvoboditeljica oditi, ko so morali zapustiti rodno grudo naših borcev, ki so štiri leta preživeli kri za osvoboditev jugoslovanske zemlje izpod nemškega in italijanskega fašizma. O tem, kako teško nam je bilo, govore manifestacije v Gorici, govori ljubezen, ki smo jo izkazovali našim četam, govore solze naših ljudi, ki so se poslavljali od svojih sinov. Jugoslovanska vlada se je odločila za to teško hruvo, da ohrani svetovni mir. Kakor smo bili do sedaj Jugoslovani v zavezniškem bloku med najodločnejšimi borci proti fašizmu, tako smo se danes pokazali najzvestejše gvarjarske svetovne miru. Jugoslovanska vlada je pristala na najtežjo hruvo in odtegnila del svojih čet s Slovenskega Primorja ter pristala na zavezniško okupacijo samo zato, da ohrani mir. Pristala je na to teško hruvo v zaupanju, da bo zmogla pravico, za katero smo bili v boj skupno z zaveznicami, v zaupanju, da bodo spoštovana načela samoodločbe, za katere smo dali jugoslovanski narodi milijonske žrtve.

Balkan se je prerodil

Pomembne izjave jugoslovanskega poslanika v Londonu

Danes popoldne se je poslanik demokratske federativne Jugoslavije v Veliki Britaniji dr. Ljubo Leontić v prostorih jugoslovanskega poslanstva sestel z novinari. Navzroč je bilo veliko število zavezniških in nevtralnih novinarjev. Ob tej priložnosti je dr. Leontić sledečo izjavil: «Srečen sem, ker mi je dana naloga, da predstavim novemu Jugoslavijo v Veliki Britaniji in ker se mi nudi čast, da vas pozdravim v zmagovitem Londonu — v Londonu, ki je zdaj barbarske napade in mučenščino, toda herojsko prenesel vse težkote vojne. Tudi mi Jugoslovani smo pretrpeli s strani Nemcev, fašističnih osvoboditeljev in njihovih pomagačev vse stroške mučenščine uničevanja in pokolov. Prestali smo vse težkote vojne na bojnih poljih in v koncentracijskih taboriščih. Po navedenem uporu 27. marca 1941., s katerim smo se osvobodili sovražnega režima-diktature, smo šele mogli čestiti vose velično Velike Britanije, ki je osamljena prešla najtežje trenutke vojne. Tudi kasneje smo imeli iz naših osvobodjenih planin večjo perspektivo, da jasno spremljamo hruvi britanski narod pri zveščevanju najtežje naloge v njegovi stavi zgodovini.

Z zaupanjem pričakujemo

Prav tako bi želel iznesti tudi to, da bivši jugoslovanski diktatorji nimajo ničesar skupnega z novo demokratsko federativno Jugoslavijo. Stari jugoslovanski režim ne samo, da so bili nesposobni s svojimi hegemonističnimi ali separatističnimi strankami izpolniti dolžnost do svojega naroda, ampak so prav tako bili nesposobni, da bi toomčeli voljo naroda proti njegovim prijateljem in zaveznicom. Tivota Jugoslavija je zvesta in bo ostala zvesta svojim obvezam. Nova Jugoslavija je močna na znotraj in na zunan. Ta Jugoslavija, da se izkazimo književno, se izgrajuje na ruševinah stare Jugoslavije. S tega vidika moramo ceniti vrednost Jugoslovije in njen značaj na Balkanu. Balkan nece biti več arena za interese igre, temveč bo s pomočjo velikih zavezniških Velike Britanije in ZDA postati trdnjava miru in moč za izmenjavo materialnih dobrin in kulturnih vrednot med vzhodom in zapadom.

Reportaža iz San Francisca

Dognanja sovjetskega novinarja med ljudmi „z ulice“

Posebni dopisnik Evrestij je za svoj list poslal sledečo zanimivo reportažo iz San Francisca: Često sem slišal, da se povprečni Američane ne zanima za politiko. Takega prepričanja so očitno mnogi ameriški novinarji. Kako naj bi se človek prepričal o pravičnosti take trditve? Tujemu dopisniku in se povrh prihajajočemu iz Sovjetske zveze se je redko ponudil prilika za daljši razgovor s „človekom iz ulice“. V glavnem se dopisniki razgovarjajo z novinari, v večini primerov pa z ljudmi, ki so več ali manj izobraženi in političnih zavednih. Poleg tega pa je sploh težko računati na to, da bo prvi razgovor z neznanim človekom odkril njegov odnos do politike. Trdijo, da se omejuje večina ameriških bralcev na to in le na to, kaj prihajajo kričati naslovi časopisnih poročil, potem pa čerodotočno vse svoje zanimanje na priloge humorističnih ilustracij.

Napačno mnenje

«Vidite, zato uspeva pri nas časopisje Hearstovega koncena», govore v en glas inteligentni Američani. «Povprečni Američane ne verjame političnim članom v časopisih in ne čita uvidnikov», je odločno zatrdil soliden ameriški novinar. «Prav nobenih!» je prbil. «Prav nobenih? Potem je pa možno, da tudi vaših članov ne čita?», sem vprašal svojega polkolenega druga, znanega po njegovem naprednem mišljenju. «Utegne bit tako.» «Da vi trpite to? Trpite tako stanje, da od ameriškega tista ljudstvo ničesar nima? Čemu skupno dopuščate tako poniževanje časopisja po krivdi Hearstova?» «Pa — vidite pri nas je svoboda tiska!»

Kako je v resnici

Za kratek čas bivanja v San Francisca sem se nekajkrat poturil v obdobjanja. Ona si je zaslužila tudi našo hvaležnost sprico tega, ker je z avioni pošiljala pomoč našim armadi in ranjencem v strašni borbi proti skupnemu sovražniku. Mi tega, kar se je dogajalo v teku vojne, ne pozabljamo in ne bomo nikoli pozabili. Gotovo ne bomo mogli pozabiti vesti, katere so nas vezale kot zveste zaveznike. Nemočje je misliti, da se lahko pozabijo dejstva, ki imajo tako visoko moralno vrednost, kot si ne moremo zamisliti, da bi mogli tisti, ki so doživeli slavo zmagne in zagotovitev miru, pozabiti svoje tovariške, ki so padli zato, da bi priborili tamir in to zmagi.

Vatškanska politika

London, 13. Reuter. Govornik moskovskega radia je danes v angleški oddaji pod naslovom «Politika Vatikana razgaljena», rekel sledeče: «Ko se je atentat na Hitlerja penečaril, je Vatikan takoj poslal desetke k njegovi čudežni rešitvi. Svet je imel tudi priliko slišati, za katere je bil vsak trenutek usoden pod nožem neumiljenih ubijalcev. Neki star angleški pregovor pravi: «Čas je denar!». Toda v tem slučaju je v resnici pomenilo vprašanje časa življenje vsaj tisoce naših ljudi in naše duševne relikve.

Canterburški dekan za grške rodoljube

London, 12. junija. Reuter. — Dekan Canterburyjske katedrale dr. Hewlett Johnson in gospod Dye, ki sta 10. junija odpotovala v Leningrad v Moskvo, sta Tasosovemu dopisniku izjavila: «Danes sva prešla brozjavko združenja delavskih strokovnih zvez grških rodoljubov po imenu Monedes, Agferes in Burdis. Poslala sva združenju delavskih strokovnih zvez grških rodoljubov brozjavo ter odločno ugovarjala proti smrtni obsodbi. Uporabljala tu priliko, da tudi sovjetskemu tisku podava enako izjavo.

Ob tretji obletnici sovjetsko-ameriške pogodbe

Moskva, 13. junija. Tass. — Stalin je poslal naslednjo brozjavko predsedniku Trumanu v Belo hišo v Washington: «Ob tretji obletnici podpisa sovjetsko-ameriške pogodbe na načelih medsebojne pomoči glede vojskovanja proti napadalcu, prosim Vas in vlado Združenih držav Amerike, da sprejmete izjavo hvaležnosti od sovjetske vlade in od mene osebno. Ta pogodba, na podlagi katere so Združene države Amerike med vojno v Evropi dobivale Sovjetski zvezi orožje, strateški material in zivila po pogodbi o najemu in posojilu, je igrala važno vlogo in znatno pripomogla k uspešnemu zaključku vojne proti skupnemu sovražniku — hitlerjski Nemčiji. Izražam trdno prepričanje, da se bodo prijateljske vezi, ki so bile v skupnem boju vzpostavljene med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike, uspešno povečale tudi v bodočnosti za dobrobit naših narodov in v interesu trdnega sodelovanja med vsemi osvobodilnimi ljudstvi.»

Nemške reparacije

Ameriški delegat o uničenju nemške vojne industrije in novi reparaciji politiki zavezniških

London, 13. Reuter. Reparacijska konferenca britanskih, ameriških in sovjetskih zastopnikov se bo verjetno pričela v Moskvi prihodnji teden. Veleposlanik Edwin Pauley, osebni svetovalec predsednika Trumana v reparacijskih vprašanjih, je danes izjavil v glavnem stanju zavezniških sil, da bodo s svojimi sodelavci v ponedeljek zapustili Pariz in se z letalom odpeljali v Moskvo na konferenco, kateri bodo prisostvovali: britanski predstavnik sir Walter Monokton, ter Ivan Majski, pomočnik komisarja za zunanje zadeve in bivši sovjetski veleposlanik v Londonu.

Nacistična kuga na Švedskem

Moskva, 12. junija. (TASS) — Moskvska «Krasnaja zvezda» piše: Kmalu po brozgovalni nemški preudaji so nekatere nemške fašistične organizacije v Švedski prešle na polnega ali ilegalnega stopnja, nekatere izmed njih pa so sklenile nadaljevati svoje delovanje pod naslovom «nepolitičnih» organizacij, med tem ko so druge («Zveza hitlerjske mladine», «Zveza nemških žena» itd.) objavile svoj razpust, v resnici pa so se samo obnavile s tem, ko so vstopile v sodelovanje organizacije, katerih je na Švedskem več kot preveč. Med te organizacije so švedske fašistične stranke in promeniška švedska društva in seveda nekatere zveze in skupine takolimenovanih «nemških izseljencev». Vse te pro-nacistične organizacije na Švedskem so očitno vzpodbujale k večji delavnosti. Posebno delavne so prohitlerjske organizacije, sestavljene iz skupin takolimenovanih «nemških izseljencev». Prvo mesto med temi organizacijami zavzema «Nemška zveza 1946». Ta zveza je bila ustanovljena mesec februarja te leta in združuje v sebi do 4000 članov, da se mlajši izrazijo, skupaj ne morejo, ki nazivajo sami sebe «nemški izseljenci». Po članih moramo soditi, kaj je v resnici ta skupina. Člani so na primer: Schachtova nečakinja gđ. Schacht, bivši dopisnik hitlerjskega tiska na Finskem grof Knipphauser, slaviti nemški agent Hallinger, ki je nabiral švedske dobroteljce za nacistične čete itd. Po vesteh švedskega tiska vodi «Zveza» obirno propagando za «usostvovanje» s politično Nemčijo. Nemški profitažer Volkhard, ki je pristvoval en-

Montgomery nemškemu narodu

London, 13. junija. Reuter. — Feldmaršal Montgomery je govoril po radiu nemškemu prebivalstvu onega dela Nemčije, ki ga imajo zasedena britanske čete. O vprašanju prijateljskega obveščanja Nemcev in britanskih čet je med drugim dejal: «To pot so zavezniški trdnj odločili, da prejmete nauk, ki vam gre. Zavedati se morate ne samo tega, da ste bili premagani — kar morate še itak vedeti — temveč tudi dejstvo, da ste bili zopet v ti, ki ste vojno povzročili. Če tega vi in vaši otroci ne nebošite popolnoma jasno razumeli, se boste pozneje lahko dali zapeljati svojim vladalcom v kako novo vojno. Med vojno vam vaši vladalci niso dovolili svedeti, kako svet sodi o vas. Mnogi izmed vas so, kakor se zdi, mislili, da se bo ste mogli po prihodu naših vojakov z njimi na mah poprijateljiti, kot bi se ne bilo nič zgodilo. Toda zgodilo se je preveč. Naši vojaki so videli svoje tovariške ustreljene, svoje domove porušene, svoje žene in otroke lačne. Videli so strahovite reči v mnogih deželah, kamor so vaši vladalci prihrumeli z vojsko.»

Mesari iz Buchenvalda ujet

London, 12. NVU. — Glavni stan 12. armije je objavil, da so čete 15. ameriške armade našle nemškega pojevnika in bivšega upravnika ter bivšega zadržavca v koncentracijskem taborišču Buchenwaldu. Bivši pojevnik taborišča Karel Burhard je pripadal oddelkom SS. Zdravnika Karla Houena pa so internirali imenovani mesarija iz Buchenvalda.

Pogajanja o Poljski

V Moskvi se bodo sestali poljski politiki, ki so jih tri veesite pozvale k pogajanjem

London, 13. (R). Poročilo, ki je bilo objavljeno istočasno v Washingtonu, Moskvi in Londonu, pravi: «Komisar za zunanje zadeve ZSSR Molotov, britanski poslanik sir Archibald Clark Kerr in poslanik Zdrženih držav W. A. Harriman, ki so bili pooblašeni, da se posvetujejo s člani začasne vlade in z drugimi demokratičnimi osebnostmi v domovini in v inozemstvu o reorganizaciji začasne poljske vlade na širši podlagi z vključitvijo demokratičnih osebnosti, bivšojih na Poljskem, in Poljakov v inozemstvu, o sestavi začasne enotne poljske vlade, so se sporazumeli, da se na omenjena posvetovanja, predvidena v krimskem dogovoru, povabijo na slednjil: 1. Zastopniki začasne poljske vlade. Po informacijah iz Varšave so zastopniki začasne poljske vlade sledeči: Bolkesav Bierut, Edward Oubka Morawski, Władysław Kowalski, Władysław Gomułka; 2. demokratične osebnosti, ki bivaajo na Poljskem: Vincenty Witos, Zygmund Żulawski, Stanisław Kutrzeba, Adam Kryzanoski, Henryk Kolondziecki; 3. demokratične osebnosti v inozemstvu: Stanisław Mikolajczyk, Jan Stanczyk, Julian Zakowski. Vse gori omenjene osebnosti so bile povabljene v Moskvo za 15. junija. Reuter podaja o povabiljenih osebnosti sledeča pojasnila: Bolesław Bierut je predsednik začasne poljske vlade. Oubka Morawski je bil v tej vladi zunanji minister do 5. maja. Tega dne je bil ta resor na prošnjo Oubke Morawskega sramega poverjen drugim. Kowalski je bil prvi podpredsednik začasne narodnega sveta. Od demokratičnih osebnosti, ki so v domovini, je Witos bivši poljski ministar predsednik in vodja kmečke stranke. Żulawski je predsednik sindikalnega sveta in je vidna socialistična osebnost. Od osebnosti, ki so v inozemstvu, je bil Stanczyk ministar dela in socialnega skrbstva v londonski poljski vladi do preteklega decembra, ko je postal ostavko. Stanczyk, ki je bil eden izmed treh socialističnih predstavnikov v omenjeni vladi in je večkrat javno zagovarjal potrebo sporazuma z Rusijo, Mikolajczyk je bil do preteklega decembra ministar predsednik poljske vlade v Londonu.

IZ JUGOSLAVIJE

Prava skrb za naše invalide

Naše ljudstvo je premagalo stoletnega sovražnika. Zmagala je ljudska volja. Največje in najodločnejše zmago smo doživeli mi Slovinci. Bila je velika žrtva. Žrtve so bile velike za adri poljudske politike zadnjih let. Ni dvoma, da so nam žrtve povečali pravdomski izrodki. Na tisoče so jih poslali v tovarne smrti, jim poligali domove in jih oropali njihovih posebnosti. Naše ljudstvo je premagalo stoletnega sovražnika. Zmagala je ljudska volja. Največje in najodločnejše zmago smo doživeli mi Slovinci. Bila je velika žrtva. Žrtve so bile velike za adri poljudske politike zadnjih let. Ni dvoma, da so nam žrtve povečali pravdomski izrodki. Na tisoče so jih poslali v tovarne smrti, jim poligali domove in jih oropali njihovih posebnosti. Naše ljudstvo je premagalo stoletnega sovražnika. Zmagala je ljudska volja. Največje in najodločnejše zmago smo doživeli mi Slovinci. Bila je velika žrtva. Žrtve so bile velike za adri poljudske politike zadnjih let. Ni dvoma, da so nam žrtve povečali pravdomski izrodki. Na tisoče so jih poslali v tovarne smrti, jim poligali domove in jih oropali njihovih posebnosti.

Meko iz soje

Zagreb 13. Tanjug. Dnevna poročila sveta naša znana v Zagrebu sedaj okoli 6000 l dnevo. S to množino se preskrbujejo otroci do 2. leta, bolniki, dečki domovi. V mestnih mlekarah se vrlijo požuke za proizvajanje umetnega mleka, izdelanega iz soje. Pristojne ustanove so ugovorile, da je hranilnost kravjega mleka. Da bi se olajšali pogoji prehrane, bo tako mleko v najkrajšem času prišlo v promet.

IZ SOVJETSKE ZVEZE

Sibirski znanstveniki zborujejo

Novosibirsk, 12. — Tass poroča, da so se dni znanstveniki Novo-sibirsk družnične sovjetske akademije znanosti, ki se je lani ustanovila, zbrali na svojem prvem zborovanju, na katerem je bilo prisotnih 350 znanstvenikov iz Novosibirsk, Tomsk, Stalinska, Kemerova, Krasnojarska in drugih večjih sibirskih aredič. Znanstveniki so se zbrali na 20. junija. Znanstveniki so se zbrali na 20. junija. Znanstveniki so se zbrali na 20. junija. Znanstveniki so se zbrali na 20. junija.

Obnovljena tovarne

Kijev, 13. Tass. Obnova sladkorne industrije v sovjetski Ukrajini zelo napreduje. 90 sladkornih tovarn, ki so se delovale v pretekli sezoni, je dobavilo delni približno 160 milijonov kilogramov sladkorja. Sedaj je v obratu nadaljnjih 23 tovarn, med njimi največja tovarna sladkorja «Stalin», v Harkovskem okrožju.

Nov sovjetski observatorij

Kujbisev, 10. TASS — V vasi Kamenisevu blizu Kujbiseva gradijo nov sovjetski observatorij. Odrp bo 9. julija, na dan sončnega mrka, ki bo viden na tem področju.

Moskva, 13. Reuter. — Zanimanje za britanski vojni boj v sovjetskem tisku stalno naraste. Današnja «Pravda» je poročila o dveh stoletih velikim govorom voditeljev britanskih strank ob koncu prajanskega tuda.

